

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

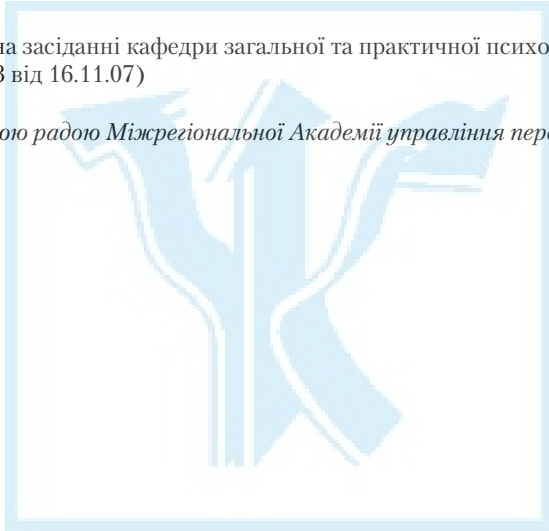
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

Підготовлено доцентом кафедри загальної та практичної психології
О. Л. Шопшею

Затверджено на засіданні кафедри загальної та практичної психології
(протокол № 3 від 16.11.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Шопша О. Л. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Педагогічна психологія” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2008. — 28 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, зміст самостійної роботи з дисципліни “Педагогічна психологія”, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні матеріали містять завдання для самостійної роботи студентів з курсу “Педагогічна психологія”, складені відповідно до програми вивчення дисципліни, які передбачають підготовку відповідей на контрольні питання і завдання, а також розв’язання проблемних ситуацій та творчих завдань.

Мета самостійної роботи — закріпити теоретичні знання студентів у межах програмового змісту дисципліни, розвивати у них вміння застосовувати ці знання при аналізі педагогічної діяльності як цілісного процесу управління формуванням особистості дитини, психологічну природу навчання і виховання, специфіку особливостей поведінки учнів у різних видах діяльності, а також особливості розвитку учнів в умовах здійснення навчально-виховного процесу. Питання для самоконтролю активізують у студентів знання тем курсу. Творчі завдання передбачають розвиток уміння застосовувати набуті теоретичні знання для аналізу різноманітних теоретичних та конкретних прикладних проблем педагогічної психології.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни “Педагогічна психологія” студент повинен

знати:

- предмет і завдання педагогічної психології;
- основні напрями і сучасний стан розвитку педагогічної психології;
- методи педагогічної психології;
- основні розділи педагогічної психології:
 - психологія виховання і самовиховання;
 - психологія навчання і учіння;
 - психологія професійної діяльності та особистості вчителя;

уміти:

- зробити психологічний аналіз уроку;
- структурувати матеріал конкретного уроку;
- визначити рівень вихованості конкретного школяра;
- розробити програму виховної роботи з певним класом.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин
	Змістовий модуль I. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки	
1	Предмет, завдання педагогічної науки	4
2	Методи педагогічної психології	6
3	Умови психічного розвитку та формування особистості	6
4	Рушійні сили розвитку психіки	6
	Змістовий модуль II. Психологія учіння	
5	Історія психології учіння	4
6	Види учіння та структура учбової діяльності учнів	6
7	Особливості оволодіння учнями учбовою діяльністю	8
8	Неуспішність, її причини та запобігання	6
	Змістовий модуль III. Психологія навчання	
9	Поняття про навчання та його психологічні механізми	4 6 8
10	Основні психологічні теорії навчання	6
11	Напрями розвитку сучасного навчання	
12	Фактори, що впливають на процес навчання	
	Змістовий модуль IV. Психологія виховання	
13	Поняття про психологію виховання. Предмет і завдання психології виховання	4
14	Психологія морального виховання особистості	8
15	Фактори, що впливають на процес виховання	6
16	Психологічні особливості виховання дітей з асоціальною поведінкою	8
	Змістовий модуль V. Психологія педагогічної праці	
17	Загальна характеристика та структура педагогічної діяльності	6
18	Характеристика основних функцій та педагогічних умінь. Стили педагогічної діяльності	6
Разом годин: 108		

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ”

Змістовий модуль I. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки

Тема 1. Предмет, завдання педагогічної науки

Предмет і об'єкт педагогічної психології. Взаємозв'язок педагогічної психології з віковою психологією та іншими науками про людину.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам потрібно звернути увагу на те, яку роль відіграє педагогічна психологія в закономірностях процесу засвоєння людиною соціального досвіду в умовах навчально-виховного процесу, а також на специфіку предмета педагогічної психології та її взаємозв'язок з іншими науками про людину.

Словникова робота: предмет педагогічної психології, структура педагогічної психології, процес формування, процес становлення.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте предмет педагогічної психології.
2. Які основні завдання покликана вирішувати сучасна педагогічна психологія?
3. У чому полягає зміст педагогічної психології?
4. Яке місце посідає педагогічна психологія в системі наук?
5. У чому полягає взаємозв'язок педагогічної і вікової психології?
6. Які основні принципи педології ви знаєте?
7. У чому полягає структура педагогічної психології?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Педагогічна психологія виникла:
 - а) на початку XIX ст.;
 - б) у середині XIX ст.;
 - в) у другій половині XIX ст.;
 - г) на початку XX ст.

2. Термін “педагогічна психологія” був запропонований:
- а) К. Д. Ушинським;
 - б) П. Ф. Каптеровим;
 - в) П. П. Блонським;
 - г) Дж. Дьюї.

Теми рефератів

1. Історія виникнення і розвитку педагогічної психології.
2. Зв'язок педагогічної психології з іншими галузями психологічної науки.

Література: основна [2–4; 10–14; 16–20; 23–26; 34; 35];
додаткова [3; 4; 6; 9; 14; 18; 21; 23]

Тема 2. Методи педагогічної психології

Важливим методом педагогічної психології є спостереження. Підходи до визначення методу спостереження, його переваги та недоліки порівняно з іншими методами. Пряме та непряме спостереження. Бесіда як метод отримання діагностичної інформації. Переваги і недоліки методу бесіди. Метод аналізу продуктів діяльності (аналіз учнівських письмових робіт, малюнків, виробів, віршів тощо). Використання проєктивних методів: незакінчених речень, чорнильних плям, проєктивний малюнок тощо. Метод експерименту: лабораторний та природний; констатуючий та формуючий. Тести досягнень, тести інтелекту, тести креативності, тести особистості, тести проєкційні. Специфічний метод педагогічної психології – близнюковий метод. Метод соціометрії.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам треба звернути увагу на те, яку роль відіграють психічні процеси в основних методах дослідження.

Словникова робота: спостереження, порівняльний метод, лонгitudний, комплексний, емпіричні методи дослідження, методи обробки даних, інтерпретаційні методи, близнюків метод, соціометрія, референтометрія.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте поняття методу.
2. Які методи є основними в педагогічній психології, а які допоміжними?

3. Дайте характеристику основним методам педагогічної психології.
4. У чому полягає відмінність формуючого експерименту від констатуючого?
5. Назвіть основні етапи психолого-педагогічного дослідження.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Лонгітюдний метод дослідження належить до:
 - а) організаційних методів;
 - б) емпіричних методів;
 - в) способів обробки даних;
 - г) інтерпретаційних методів.
2. Найвища точність результатів дослідження забезпечується при:
 - а) спостереженні;
 - б) експериментальному методі;
 - в) методі аналізу продуктів діяльності;
 - г) конвент-аналізі.
3. Синонімами формуючого експерименту є:
 - а) квазіексперимент;
 - б) контрольний експеримент;
 - в) генетико-моделюючий експеримент;
 - г) проєктивний експеримент.

Теми рефератів

Спеціальні методи педагогічної психології.

Література: основна [1–5; 8–12; 15–24; 34; 35];
додаткова [2; 8; 10; 11; 15; 17; 20; 22]

Тема 3. Умови психічного розвитку та формування особистості

Відмінність поняття “розвиток” від інших змін об’єктів та зміст і специфіка психічного розвитку дитини. Особливості психічного розвитку дитини. Функції психіки: природні та соціальні. Біогенетичні та соціогенетичні напрями.

Методичні вказівки: при виконанні завдань студентам потрібно звернути увагу на особливості психічного розвитку та формування психіки людини. В процесі вивчення рекомендованої літератури вар-

то ознайомитися з різноманітними теоретичними підходами до розуміння умов психічного розвитку та формування дитини.

Словникова робота: онтогенез, генотип, нерівномірність психічного розвитку, сенситивні періоди психічного розвитку, пластичність психіки. Внутрішні суперечності психічного розвитку, соціальна ситуація психічного розвитку, актуальний рівень розвитку, зона найближчого розвитку, основні фактори психічного розвитку.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення розвитку психіки людини.
2. Дайте загальну характеристику особливостей психічного розвитку.
3. Загальні характеристики розвитку.
4. Що таке біогенетичний напрям розвитку психіки?
5. Що таке соціогенетичний напрям розвитку психіки?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Знайдіть твердження вітчизняної психологічної школи:
 - а) умови життя впливають на психічний розвиток дитини безпосередньо;
 - б) умови життя не відіграють істотної ролі у психічному розвитку дитини;
 - в) умови життя впливають на психічний розвиток дитини через її діяльність.
2. Визначте, яке твердження характеризує підхід Л. С. Виготського до розв'язання проблеми взаємозв'язку навчання і розвитку:
 - а) навчання йде за розвитком;
 - б) змінюючи методи і зміст навчання, не можна істотно змінити розумовий розвиток дитини;
 - в) навчання веде за собою розвиток.

Теми рефератів

Колектив учнів як фактор формування особистості школяра.

Література: основна [1; 3–7; 10; 11; 17–20; 22; 24–26; 28; 29; 31; 34; 35];
додаткова [1; 5; 7; 12; 16; 19; 24]

Тема 4. Рушійні сили розвитку психіки

Процес розвитку особистості пов'язаний з виявами і дією різноманітних суперечностей. Спочатку ці суперечності є зовнішніми (між організмом і середовищем), а згодом внутрішніми (між різними сторонами психіки чи особистості). У всіх вікових періодах спостерігаються розходження між новими потребами, цілями, прагненнями особистості й досягнутим нею рівнем оволодіння засобами, необхідними для задоволення цих потреб.

Методичні вказівки: відповіді на поставлені запитання передбачають знання студентами природного і соціального у психічному розвитку психіки, а також відмінностей між зовнішніми та внутрішніми умовами розвитку, визначення цих понять.

Словникова робота: зовнішні і внутрішні умови розвитку, навчальна діяльність, мотиваційний розвиток особистості, перехід від перцептивного до мислительного пізнання дійсності, нижчі, вищі ступені розвитку мислення і мовлення, безпосередньо-емоційне спілкування, інтимно-особистісне спілкування, маніпулятивно-предметна діяльність, потребно-емоційна сфера дитини, провідна діяльність, психічні новоутворення.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Дайте характеристику природному і соціальному у психічному розвитку.
2. У чому полягають зовнішні умови психічного розвитку?
3. У чому полягають внутрішні умови психічного розвитку?
4. Які типові вияви суперечності? Схарактеризуйте їх.
5. Які основні фактори, що детермінують психічний розвиток, ви знаєте?
6. Які найважливіші закономірності розвитку психіки?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Спроможність дитини самостійно вирішувати завдання позначається терміном:
 - а) “зона найближчого розвитку”;
 - б) “актуальний рівень розвитку”.
2. Провідною діяльністю називають:
 - а) найулюбленішу, найцікавішу для дитини діяльність;
 - б) діяльність, яка зумовлює найголовніші зміни у психіці дитини та підготовку до нового етапу її розвитку;
 - в) діяльність, яка посідає найбільше місце у житті дитини.

Теми рефератів

Загальні закономірності психічного розвитку і формування особистості в онтогенезі.

Література: основна [6–9; 12–16; 21–23; 25–29];
додаткова [3; 4; 6; 9; 14; 18; 21; 23]

Змістовий модуль II. Психологія учіння

Тема 5. Історія психології учіння

Учіння як активна цілеспрямована діяльність школярів. Розвиток концепції учіння за період радянської психології на ґрунті культурно-історичних теорій Л. С. Виготського, О. М. Леонтьєва, Н. Я. Гальперіна, Д. Б. Ельконіна, В. В. Давидова.

Методичні вказівки: у процесі самостійного вирішення завдань з цієї теми студентам потрібно розглянути та проаналізувати наукові погляди на концепції учіння в психології. В процесі вивчення рекомендованої літератури варто особливу увагу звернути на різноманітні теоретичні підходи щодо розуміння психології учіння.

Важливо ознайомитися з критеріями оцінювання теоретичних підходів до розуміння психології учіння.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Як розвивалася психологія учіння за радянських часів?
2. Як розумів процес учіння Я. А. Коменський?
3. Який погляд К. Д. Ушинського на процес учіння?
4. У чому полягає культурно-історична теорія Л. С. Виготського та О. М. Леонтьєва?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Визначте, що розуміють під учінням — це:
 - а) цілеспрямована пізнавальна діяльність учнів, яка полягає у засвоєнні системи знань і набутті вмінь і навичок;
 - б) цілеспрямована діяльність учнів, яка полягає у засвоєнні системи знань і набутті вмінь і навичок для подальшого їх застосування на практиці;

- в) цілеспрямована пізнавальна діяльність учнів, яка полягає у засвоєнні системи знань і набутті вмій і навичок для подальшого їх застосування на практиці;
 - г) правильна відповідь відсутня.
2. Системою спеціальних дій, які необхідні для проходження головних етапів процесу засвоєння, є:
- а) учіння;
 - б) навчання;
 - в) викладання;
 - г) научіння.

Тема рефератів

Теоретичні підходи до розуміння психології учіння.

Література: основна [1; 2; 5–9; 13–15; 21; 27; 30; 31–33];
додаткова [2; 8; 10; 11; 15; 17; 20; 22]

Тема 6. Види учіння та структура учбової діяльності учнів

Спонтанне учіння і навчання. Учіння як діяльність: внутрішні і зовнішні аспекти учіння. Учіння та розвиток особистості. Структура учбової діяльності. Мотивація як важливий компонент учбової діяльності.

Методичні вказівки: у процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на види учіння, взаємозв'язок понять “учіння” та “учбова діяльність”.

Студенти мають добре засвоїти структуру учбової діяльності, її розуміння в різних теоретичних концепціях. Слід також звернути увагу на зміст понять “мотив” і “мотивація” та їх роль в учбовій діяльності.

Словникова робота: учіння, научіння, учбова діяльність, діяльність активна, гностична, мотив, мотивація, перцептивні, символічне, розумова, мнемічна, інтелектуальний характер.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “учіння”. Які види учіння ви знаєте?
2. У чому сутність понять “учіння” і “учбова діяльність”?
3. Проаналізуйте структуру учбової діяльності.
4. Розкрийте психологічну структуру процесу учіння.
5. У чому сутність поняття “учіння як діяльність”?

6. Що є мотивацією учіння?
7. Що є джерелом активності суб'єкта?
8. Які компоненти учбової діяльності ви знаєте?
9. У чому сутність поняття учбової задачі, і що вона забезпечує?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Учбова діяльність це:
 - а) процес набуття людиною нових знань, умінь і навичок;
 - б) процес набуття людиною нових знань, умінь і навичок або зміна старих;
 - в) процес набуття людиною нових знань, умінь і навичок або застосування старих.
2. Структурні компоненти учбової діяльності — це:
 - а) спонукальний, операціональний; оцінювальний;
 - б) спонукальний, операціональний; контрольньо-оцінювальний;
 - в) мотиваційний, операціональний; оцінювальний;
 - г) мотиваційний, операціональний; контрольньо-оцінювальний.

Тема рефератів

Спонтанне учіння і навчання.

Література: основна [2–4; 10–14; 16–20; 23–26; 34; 35];
додаткова [1; 5; 7; 12; 16; 19; 24]

Тема 7. Особливості оволодіння учнями учбовою діяльністю

Процес розвитку учбової діяльності. Формування під впливом вчителя основних структурних компонентів цієї діяльності. Система “дитина — дорослий”. Позитивні та негативні сторони мотивації. Динаміка мотивів учіння. Розвиток механізмів самооцінки, самоконтролю та саморегуляції учіння як вираження процесу перетворення учня в суб'єкта власної навчальної діяльності.

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми та підготовці самостійних завдань студентам слід ознайомитися з особливостями оволодіння учнями учбовою діяльністю. Особливу увагу треба звернути на процес засвоєння знань як змісту діяльності учнів.

Словникова робота: учбова діяльність, мотивація учіння, самооцінка, саморегуляція, самоконтроль, самоуправління.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Що позначає процес засвоєння знань?
2. Схарактеризуйте основні компоненти засвоєння знань.
3. Схарактеризуйте стадії процесу засвоєння знань.
4. Визначте рівні розумової самостійності.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Мотиваційна підструктура учбової діяльності — це:
 - а) мотиви учбової діяльності;
 - б) сутність мотивів учбової діяльності;
 - в) бажання оволодіти знаннями, вміннями і навичками;
 - г) стремління оволодіти знаннями, вміннями і навичками.
2. Контрольно-оцінювальний компонент учбової діяльності — це:
 - а) контроль і оцінка того, як виконана навчальна задача;
 - б) контроль за правильністю і повнотою виконання операцій і оцінка того, яка виконана навчальна задача;
 - в) контроль і самоконтроль за правильністю виконання операцій, а також оцінка того, як виконана навчальна задача.

Теми рефератів

Самооцінка та її місце у вихованні та самовихованні.

Література: основна [1–5; 8–12; 15–24; 34; 35];
додаткова [3; 4; 6; 9; 14; 18; 21; 23]

Тема. 8. Неуспішність, її причини та запобігання

Неуспішність — нагальна проблема сучасної школи. Соціальні, біологічні, педагогічні причини неуспішності. Ознаки відставання. Способи виявлення відставань. Педагогічна допомога учням, які відстають у навчанні.

Методичні вказівки: в процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на поняття неуспішності в учбовій діяльності, причини її виникнення, види, та можливості запобігання неуспішності.

Слід також ознайомитися зі змістом понять “неуспішність” та “відставання”, “засвоєння” та “незасвоєння” знань.

Словникова робота: неуспішність, стійка неуспішність, пізнавальна сфера учнів, навчальність, висока навчальність, відставання, уміння, навички, інтелектуальні дії, діяльність, самоконтроль, контроль, спостереження, спілкування.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення неуспішності?
2. У чому полягають причини неуспішності?
3. Що спільного та відмінного між “неуспішністю” та “відставанням”?
4. Які головні засоби виявлення відставання в учнів ви знаєте?
5. У чому полягає допомога відстаючим учням?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Відвідайте урок у навчальному закладі, зробіть його психологічний аналіз у зошитах для самостійної роботи.
2. Проаналізуйте неуспішність у класі, визначте її причини.

Теми рефератів

Причини неуспішності учіння та умови їх подолання.

Література: основна [1; 3–7; 10; 11; 17–20; 22; 24–26; 28; 29; 31; 34; 35];
додаткова [2; 8; 10; 11; 15; 17; 20; 22]

Змістовий модуль III. Психологія навчання

Тема 9. Поняття про навчання та його психологічні механізми

Навчання як цілеспрямоване організоване наuczіння. Фактори, що впливають на процес навчання. Розв'язання проблем як формування досвіду (знань, умінь, навичок). Психологічні механізми навчання: навчальна та учбова діяльність, рефлексивні відносини, зворотний зв'язок.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з цієї теми студентам потрібно розглянути та проаналізувати наукові погляди на навчання, розв'язання проблем навчання. Звернути увагу на процес засвоєння знань та їх відмінність від учіння.

Словникова робота: засвоєння знань, процес навчання, формування досвіду, навички, учбова діяльність,

Питання і завдання для самоконтролю

1. Визначте поняття “навчання”.
2. У чому полягає сутність поняття “навчання” як спільної діяльності?

3. Що є механізмами навчання? Схарактеризуйте їх.
4. Які психологічні механізми навчання ви знаєте?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Навчання — це:
 - а) професійна діяльність вчителя, що спрямована на передачу учням знань, навичок і дій;
 - б) професійна діяльність вчителя, що спрямована на передачу учням знань, вмінь і навичок;
 - в) результат і процес навчання.
2. Відвідайте урок у навчальному закладі та проаналізуйте навчання учнів.

Теми рефератів

Навчальна діяльність як фактор розумового розвитку та формування особистості школяра.

Література: основна [6–9; 12–16; 21–23; 25–29];
додаткова [1; 5; 7; 12; 16; 19; 24]

Тема 10. Основні психологічні теорії навчання

Вплив на загальну теорію навчання асоціативної (управління процесом накопичення і переробки чуттєвого досвіду), біхевіористичної (закони ефекту, зберігання, взаємозв'язку, тренування, інтенсивності, асиміляції, результативності) та генетичної (стимуляції пізнавальної і досліджуваної активності учнів через направлення їх практичної діяльності) теорій навчання.

Методичні вказівки: в процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на асоціативну, біхевіористичну та генетичну теорії навчання, а також розглянути і проаналізувати їх сутність, зміст та умови навчання.

Словникова робота: асоціація, асоціативна психологія, теорія спроб та помилок, закон ефекту, фактор ідентичних елементів, наслідування.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Який вплив мала асоціативна психологія на осмислення навчального процесу?
2. Хто є автором теорії “спроб та помилок”?
3. Що є характерною рисою традиційного навчання?

4. З якою метою В. В. Давидов розробив теорію застосування змістових узагальнень?
5. У чому полягає сутність теоретичного узагальнення?
6. У чому полягає сутність емпіричного узагальнення?
7. У чому полягає сутність змістовного узагальнення?
8. Схарактеризуйте теорію поетапного формування розумових дій П. Я. Гальперіна.
9. У чому полягає сутність проблемного навчання?
10. Назвіть критерії проблемних ситуацій.

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Визначте, що є теоретичною основою теорії поетапного формування розумових дій:
 - а) вчення Л. С. Виготського, А. Н. Леонт'єва про інтеріоризацію дій;
 - б) вчення Л. С. Виготського, А. Н. Леонт'єва про екстеріоризацію дій;
 - в) вчення З. Фрейда про домінуючу роль несвідомого в структурі психіки;
 - г) правильна відповідь відсутня.
2. Назвіть, скільки етапів формування розумових дій виділяється в теорії П. Я. Гальперіна:
 - а) три;
 - б) чотири;
 - в) п'ять;
 - г) шість.
3. Укажіть етапи формування розумових дій (за П. Я. Гальперіним):
 - а) складання ООД (ООД – орієнтована основа дії), матеріалізована дія, “голосна мова”;
 - б) мова “про себе”, мова “для себе”, мова “в себе”;
 - в) мова “про себе”, мова “для себе”;
 - г) правильна відповідь відсутня.

Теми рефератів

Порівняльна характеристика різних теорій навчання.

Література: основна [1; 2; 5–9; 13–15; 21; 27; 30; 31–33];
додаткова [3; 4; 6; 9; 14; 18; 21; 23]

Тема 11. Напрями розвитку сучасного навчання

Класифікація видів навчання. Програмоване навчання. Сугестопедичне навчання. Знаково-контекстне навчання. Модульне навчання.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з цієї теми студентам потрібно розглянути розмаїття сучасних психологічних теорій навчання, які можна диференціювати з позиції певних загальних критеріїв. Особливу увагу слід звернути на інноваційні технології навчання, які співіснують у світовому дидактичному просторі поряд із традиційною технологією організації освітнього процесу, та розглянути розгорнену характеристику видів сучасного навчання.

Словникова робота: традиційне навчання, інноваційне навчання, вільна технологія відкритої школи, діалогічна технологія, технологія збагачення, технологія навчання у співробітництві, особистісно орієнтована, або особистісна технологія, розвиваюча технологія, активуюча технологія, формуюча технологія, лінійне та розгалужене програмоване навчання, алгоритмізація навчання, індивідуальне навчання, адаптивне програмоване навчання, індивідуалізоване навчання, дистанційне навчання, сугестопедія, знаково-контекстне навчання, квазіпрофесійна діяльність, модульне навчання.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте загальну класифікацію видів навчання за І. О. Зимня.
2. У чому полягають особливості традиційного і інноваційного навчання? Дайте загальну характеристику.
3. Схарактеризуйте вільну технологію відкритої школи.
4. Яку провідну мету передбачає діалогічна технологія?
5. Яку ідею закладено в основу технології забезпечення?
6. На чому акцентує увагу технологія навчання в співробітництві?
7. Яка головна мета функціонування особистісної технології?
8. На що спрямована розвиваюча технологія?
9. На що орієнтована активуюча технологія?
10. На чому ґрунтується формуюча технологія?
11. Опишіть різновиди програмуючого навчання.
12. Що таке дистанційне навчання?
13. Розкрийте принцип організації сугестопедичного навчання.

14. Обґрунтуйте перспективність застосування знаково-контекстного навчання в умовах вищих навчальних закладів.
15. Який дидактичний потенціал модульної організації навчання у сучасній освіті?
16. Які чинники сприяють впровадженню новітніх навчальних технологій у навчально-виховний процес?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. За погодженням викладача структуруйте матеріал конкретного уроку для традиційної та інноваційної форм навчання.
2. Структуруйте матеріал конкретного уроку для програмованої та проблемної форм навчання.
3. Визначте, яке навчання називають проблемним:
 - а) засноване на розв'язанні проблемних ситуацій;
 - б) побудоване на створенні і розв'язанні проблемних ситуацій;
 - в) побудоване на аналізі та розв'язанні проблемних ситуацій;
 - г) правильна відповідь відсутня.

Теми рефератів

Психологічні проблеми комп'ютеризації навчання.

Література: основна [2–4; 10–14; 16–20; 23–26; 34; 35];
додаткова [2; 8; 10; 11; 15; 17; 20; 22]

Тема 12. Фактори, що впливають на процес навчання

Зміст навчання. Процес навчання. Особистість дитини. Особистість учителя.

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми та підготовці самостійних завдань студентам потрібно звернути увагу, що на успішність навчання впливає сам навчальний матеріал, його складність і значущість, правильно дібрані методи навчання, особливості навчальних планів та програм. Особливу увагу слід звернути на особистість дитини та вчителя.

Словникова робота: диференціація та індивідуалізація навчання, довільна увага, логічна пам'ять, розвиток мислення та уяви, мотивація навчальної діяльності.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Які фактори впливають на процес навчання?

2. У чому полягає зміст навчання?
3. У чому полягає процес навчання?
4. Які особливості школяра впливають на успішне засвоєння навчального матеріалу?
5. Які особливості вчителя впливають на успішне засвоєння навчального матеріалу школяра?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Відвідайте виховний захід та зробіть його психологічний аналіз.
2. Назвіть, які ви знаєте мотиви учбової діяльності:
 - а) внутрішні і зовнішні;
 - б) індивідуальні та особистісні;
 - в) особистісні;
 - г) внутрішні.

Теми рефератів

Навчальна діяльність як фактор розумового розвитку та формування особистості школяра.

Література: основна [1–5; 8–12; 15–24; 34; 35];
додаткова [1; 5; 7; 12; 16; 19; 24]

Змістовий модуль IV. Психологія виховання

Тема 13. Поняття про психологію виховання. Предмет і завдання психології виховання

Психологічний смисл виховання. Особистість як мета, об'єкт і суб'єкт виховання. Методологічні й методичні принципи виховання. Поняття виховного впливу.

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з цієї теми студентам потрібно звернути увагу на виховання — основну ланку соціалізації, що пов'язане з навчанням і є складовою системи суспільної освіти, в межах якої здійснюється спрямована соціалізація людського індивіду. Особливу увагу приділити меті, предмету та завданню психології виховання.

Словникова робота: психологія виховання; види виховання: моральне, трудове, естетичне, фізичне, статеве тощо; психічне зараження; наслідування; емпатія; ідентифікація.

Питання і завдання для самоконтролю

1. У чому полягає психологічний смисл виховання?
2. Що досліджує психологія виховання?
3. Що таке внутрішня позиція виховання?
4. Дайте загальну характеристику позиції особистості як психологічного об'єкта виховання.
5. Розкрийте психологічну специфіку методологічних і методичних принципів сучасного виховання.
6. Що таке ефективний виховний вплив?
7. Скласифікуйте виховні впливи.
8. У чому полягає формування спрямованості особистості?
9. Дайте характеристику психологічних механізмів виховання?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Визначте рівень вихованості конкретного школяра.
2. Центральним завданням виховання є:
 - а) формування дитини як особистості;
 - б) формування і розвиток дитини як особистості;
 - в) формування і розвиток дитини;
 - г) правильна відповідь відсутня.

Теми рефератів

Психологія виховання як психологічне обґрунтування педагогічно доцільних умов розвитку особистості.

Література: основна [1; 3–7; 10; 11; 17–20; 22; 24–26; 28; 29; 31; 34; 35];
додаткова [3; 4; 6; 9; 14; 18; 21; 23]

Тема 14. Психологія морального виховання особистості

Мораль як сукупність соціальних норм. Формування загальнолюдських моральних цінностей в єдності з національно-культурними. Вікові особливості морального виховання.

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми та підготовці самостійних завдань студентам слід звернути увагу на розуміння моралі як зальноприйнятого у суспільстві модусу поведінки й ставлення одного індивіда до іншого, психологічні основи формування моральної свідомості та поведінки особистості в сучасних умовах. Також потрібно ознайомитися із завданнями морального виховання особистості

людини на різних вікових щаблях, які найбільше відповідають віковим психологічним особливостям розвитку її особистості.

Словникова робота: моральне виховання, моральна культура, моральні норми, вчинок, моральна вихованість, моральні якості, ставлення особистості, типи вихованості, моральні почуття, вольові якості, сила волі.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику моралі як сукупності соціальних норм.
2. Які стадії морального розвитку людини ви знаєте?
3. Які рівні моральної вихованості особистості ви знаєте?
4. Які основні шляхи формування моральності вам відомі?
5. Які провідні психолого-педагогічні завдання розвитку моральності у дошкільному, молодшому шкільному, підлітковому і юнацькому віці?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Розробіть програму розвитку особистості конкретного школяра.
2. Визначте психологічну характеристику структури класного колективу.

Теми рефератів

Психологічні основи морального виховання.

Література: основна [6–9; 12–16; 21–23; 25–29];
додаткова [2; 8; 10; 11; 15; 17; 20; 22]

Тема 15. Фактори, що впливають на процес виховання

Методичні вказівки: в процесі самостійного вирішення завдань з цієї теми студентам потрібно звернути увагу на основні чинники формування особистості учня, які здійснюються не прямо, а переломлюються через внутрішні умови самої особистості. Вчитель, приступаючи до виховного процесу, повинен врахувати всі його компоненти та ефективність виховної роботи, яка залежатиме від дотримання психологічних рекомендацій.

Словникова робота: суспільне буття, свідомість, неформальне спілкування, потреби, мотиви, здібності, характер.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Які основні чинники формування особистості учня ви знаєте?
2. Які компоненти виховного процесу ви знаєте?
3. У чому полягає ефективність виховної роботи?
4. Які психологічні рекомендації ефективності виховної роботи ви знаєте?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Розробіть програму виховної роботи з певним класом (за погодженням з викладачем.)
2. Проаналізуйте конфлікти серед учнів, їх природу та способи розв'язання.

Теми рефератів

Провідні фактори формування особистості школяра у процесі виховання.

Література: основна [1; 2; 5–9; 13–15; 21; 27; 30; 31–33];
додаткова [1; 5; 7; 12; 16; 19; 24]

Тема 16. Психологічні особливості виховання дітей з асоціальною поведінкою

Поняття важковиховуваності. Загальна характеристика девіантної поведінки. Акцентуації характеру як причина важковиховуваності.

Методичні вказівки: в процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на поведінку, яка не відповідає моральним нормам і вимогам суспільства і потребує відповідної уваги й спеціальних зусиль вихователя для її подолання.

Словникова робота: “важкі” діти, асоціальна поведінка, афективні форми поведінки, соціальна девіація, адаптація дезадаптація,

Питання і завдання для самоконтролю

1. Проаналізуйте причини важковиховуваності й асоціальності дитини.
2. У чому полягає зв'язок акцентуацій характеру, важковиховуваності й порушень сімейного виховання?
3. Визначте причини й симптоматику шкільної психологічної дезадаптації.
4. Схарактеризуйте активні методи соціального наuczіння важковиховуваних осіб.

Творчі завдання та проблемні ситуації

За допомогою соціометрії визначте міжособистісні стосунки в класі (групі).

Теми рефератів

Методи психокорекції осіб з девіантними ознаками.

Література: основна [2–4; 10–14; 16–20; 23–26; 34; 35];
додаткова [3; 4; 9; 14; 18; 21; 23]

Змістовний модуль V. Психологія педагогічної праці

Тема 17. Загальна характеристика та структура педагогічної діяльності

Специфіка і структура педагогічної діяльності. Психологічний аналіз педагогічного спілкування. Особистість педагога як предмет психологічного дослідження.

Методичні вказівки: при вивченні цієї теми та підготовці самостійних завдань студентам потрібно звернути увагу на специфічні особливості професії вчителя в сучасних умовах, суб'єктно-об'єктні та суб'єктно-суб'єктні стосунки педагога з дітьми.

Словникова робота: педагогічна праця, педагогічна ситуація, педагогічна діяльність, педагогічна майстерність, педагогічний такт, педагогічне спілкування, педагогічні здібності, особистість педагога.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте зміст поняття “професійна компетентність педагога”.
2. У чому полягає специфіка педагогічної діяльності?
3. Дайте характеристику структури педагогічної діяльності.
4. Що таке педагогічна ситуація? Схарактеризуйте її.
5. Які ви знаєте функції, компоненти і рівні педагогічної діяльності?
6. У чому полягає психологічний аналіз педагогічного спілкування?
7. Що таке бар'єри спілкування?
8. Які особливості подолання бар'єрів спілкування?
9. Дайте характеристику особистості педагога як предмета психологічного дослідження.
10. Які групи педагогічних здібностей ви знаєте?

11. Проаналізуйте теорію педагогічної майстерності І. А. Зязюна. Які здібності домінують у діяльності педагога-майстра?
12. Які фактори є основними для прогнозу професійного становлення педагога-майстра?

Творчі завдання та проблемні ситуації

1. Перцептивні здібності вчителя визначаються:
 - а) здатністю педагога проникнути у внутрішній світ вихованця;
 - б) здатністю вчителя до безпосереднього емоційно-вольового впливу на учнів;
 - в) здібністю чітко висловлювати свої думки й почуття мовою.
2. Репродуктивний рівень результативності діяльності вчителя характеризується тим, що:
 - а) учитель може пристосувати свої повідомлення до особливостей аудиторії;
 - б) учитель вміє і може розказати іншим те, що знає сам;
 - в) учитель володіє стратегіями формування необхідної системи знань, умінь і навичок учнів зі свого предмета.

Теми рефератів

Основні компоненти педагогічної праці та їх психологічна інтерпретація.

Література: основна [1–5; 8–12; 15–24; 34; 35];
додаткова [2; 8; 10; 11; 15; 17; 20; 22]

Тема 18. Характеристика основних функцій та педагогічних умінь. Стили педагогічної діяльності

Методичні вказівки: в процесі підготовки до заняття і виконання завдань самостійної роботи слід звернути увагу на педагогічну діяльність, яка реалізується у певних педагогічних ситуаціях через різноманітні дії та педагогічні вміння, які включають: сукупність найрізноманітніших дій вчителя, що співвідносяться з функціями педагогічної діяльності. Треба ознайомитися зі стилем діяльності, що зумовлюється специфікою самої діяльності та індивідуально-психологічними особливостями її суб'єкта.

Словникова робота: доцільні та організаційно-структурні педагогічні функції, демократичний стиль, стиль потурання, авторитарний стиль, ліберальний стиль, емоційно-імпровізований стиль, емоційно-методичний стиль.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Які педагогічні функції ви знаєте?
2. Що таке педагогічне уміння?
3. Які основні педагогічні уміння ви знаєте?
4. Дайте характеристику педагогічних умінь за А. К. Марковою.
5. Які стилі педагогічної діяльності за Г. М. Андреевою ви знаєте?
6. Як визначала А. К. Маркова стилі педагогічної діяльності?
7. Дайте характеристику чотирьох індивідуальних стилів, які характеризують сучасного вчителя.

Творчі завдання та проблемні ситуації

Визначте стилі педагогічної діяльності, характеристику їх запишіть у зошитах для самостійної роботи.

Література: основна [1; 3–7; 10; 11; 17–20; 22; 24–26; 28; 29; 31; 34; 35];
додаткова [1; 5; 7; 12; 16; 19; 24]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Айсмонтас Б. Б.* Педагогическая психология. Схемы и тесты. — М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2006.
2. *Бех І. Д.* Психологія виховання: У 2 кн. — К., 2004.
3. *Вікова та педагогічна психологія:* Навч. посіб. / О. В. Скрипченко., Л. В. Волинська, З. В. Огороднійчук та ін. — К.: Просвіта, 2001.
4. *Власова О. І.* Педагогічна психологія: Навч. посіб. — К.: Либідь, 2005.
5. *Возрастная и педагогическая психология* / Под ред. А. В. Петровского. — М.: Просвещение, 1979.
6. *Выготский Л. С.* Педагогическая психология. — М.: Педагогика, 1991.
7. *Габай Т. В.* Педагогическая психология. — М., 2003.
8. *Давыдов В. В.* Проблемы развивающего обучения. — М.: Педагогика, 1986.
9. *Заброцький М. М.* Вікова психологія. — К.: МАУП, 1998.
10. *Забродський М. М.* Педагогічна психологія. — К., 2000.
11. *Зимняя И. А.* Педагогическая психология. — М., 1999.
12. *Зязюн І. А.* Основи педагогічної майстерності. — К., 1998.
13. *Ильясов И.* Структура процесса учения. — М., 1986.
14. *Ковалев А. Г., Бодалев А. А.* Психология и педагогика самовоспитания. — М., 1989.
15. *Коломінський Н. Л.* Психологічні основи розвиваючого навчання // Рад. шк. — 1979. — № 3.

16. *Костюк Г. С.* Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості. — К.: Рад. шк., 1989.
17. *Крутецкий В. А.* Психология обучения и воспитания школьников. — М.: Просвещение, 1976.
18. *Кутішенко В. П.* Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навч. посіб. — К.: Центр навч. літ-ри, 2005.
19. *Логвинов И. Н., Сарычов С. В., Силаков А. С.* Педагогическая психология в схемах и комментариях: Учеб. пособие. — СПб.: Питер, 2005.
20. *Максименко С. Д.* Психология в соціальній та педагогічній практиці. — К.: Наук. думка, 1998.
21. *Маркова А. К, Матис Т. А., Орлова А. Б.* Формирование мотивации учения. — М.: Просвещение, 1990.
22. *Немов Р. С.* Психология: В 3 кн. // Психология образования. — М., 1995.
23. *Обучение и развитие* / Под ред. Л. В. Занкова. — М.: Педагогика, 1975.
24. *Педагогічна психологія* / За ред. Л. М. Проколенко, Д. Ф. Ніколенко. — К.: Вища шк., 1991.
25. *Практикум по возрастной и педагогической психологии* / Под ред. А. И. Щербакова. — М., 1987.
26. *Проблемы общей, возрастной и педагогической психологии* / Под ред. В. В. Давидова. — М.: Педагогика, 1978.
27. *Психологічні аспекти гуманізації освіти* / За ред. Г. О. Балла. — К., Рівне, 1996.
28. *Реан А. А., Коломенский Я. Л.* Социальная педагогическая психология. — СПб., 1999.
29. *Столяренко Л. Д.* Педагогическая психология. — Ростов н/Д, 1998.
30. *Стоунс З.* Психопедагогика: Психологическая теория и практика обучения. — М., 1984.
31. *Тальзина Н. Ф.* Педагогическая психология. — М., 1998, 2004.
32. *Фридман Л. М.* Педагогический опыт глазами психолога. — М.: Просвещение, 1987.
33. *Фридман Л. М., Кулагина И. Ю.* Психологический справочник учителя. — М.: Просвещение, 1991.
34. *Хрестоматия по педагогической психологии* / Под ред. А. Красилю, А. Новгородцевой. — М., 1995.
35. *Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии* / Под ред. И. И. Ильясова, В. Я. Ляудис. — М., 1981.

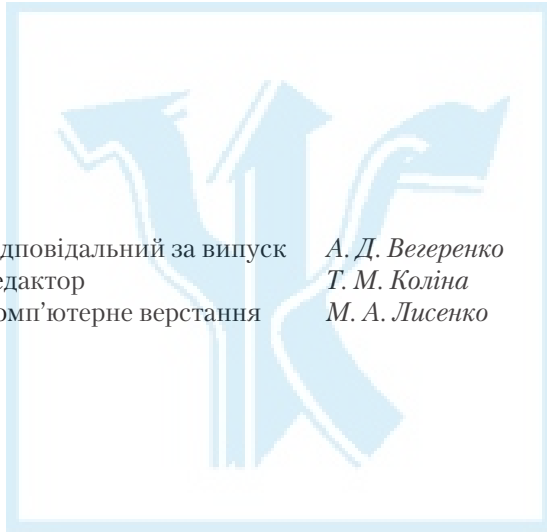
Додаткова

1. *Амонашвили Ш.* Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьника. — М., 1984.

2. *Берне Р.* Развитие Я-концепции и воспитание. — М., 1986.
3. *Божович Л. И.* Личность и ее формирование в детском возрасте. — М.: Просвещение, 1967.
4. *Бруменская Г. В., Карабанова О. А., Лизерс А. Г.* Возрастно-психологическое консультирование. — М., 1990.
5. *Венгер А. Л.* Психологическая диагностика и консультирование: В 2 кн. — М., 2001.
6. *Вербицкий А. А.* Активное обучение в высшей школе: контекстный метод. — М., 1991.
7. *Выготский Л. С.* Развитие высших психических функций. — М.: Изд-во АПН РСФСР, 1960.
8. *Гиппенрейтер Ю. Б.* Воспитывать ребенка. Как? — М., 1999.
9. *Жутикова Н. В.* Учителю о практике психологической помощи. — М.: Просвещение, 1988.
10. *Ильясов И. И.* Структура процесса учения. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986.
11. *Кащенко В. Л.* Педагогическая коррекция. — М., 1992.
12. *Кулюткин Ю. Н.* Психология обучения взрослых. — М., 1985.
13. *Лейтес Н. С.* Умственные способности и возраст. — М.: Педагогика, 1971.
14. *Максименко С. Д.* Основи генетичної психології. — К.: НППЦ “Перспектива”, 1998.
15. *Маркова А. К.* Психология профессионализма. — М., 1996.
16. *Новые педагогические и информационные технологии в системе образования* / Под ред. Е. С. Полат. — М., 2001.
17. *Овчарова Р. В.* Справочная книга школьного психолога. — М., 2003.
18. *Психология одаренности детей и подростков* / Под ред. Н. С. Лейтеса. — М.: Академия, 1996.
19. *Психология человека от рождения до смерти* / Под ред. А. А. Реана. — СПб., 2001.
20. *Рабочая книга школьного психолога* / Под ред. И. В. Дубровиной. — М.: Просвещение, 1991.
21. *Ротенберг В. С., Бондаренко С. М.* Мозг. Обучение. Здоровье. — М.: Просвещение, 1989.
22. *Субботский Е. В.* Ребенок открывает мир. — М., 1985.
23. *Тальзина Н. В.* Управление процессом усвоения знаний. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1975.
24. *Цимбалюк І. М.* Психологія: Навч. посіб. — К.: Вид. “Професіонал”, 2006.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Педагогічна психологія”	4
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Педагогічна психологія”	5
Список літератури	25

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. М. Коліна*
Комп'ютерне верстання *М. А. Лисенко*

Зам. № ВКЦ-3723

Підп. до друку 21.11.08. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Умов.-друк. арк. 1,53. Обл.-вид. арк. 1,68.
Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП
ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*